

Posudek diplomové práce

Antonie Petkanovové

CESTOPISECTVÍ 19. STOLETÍ - OBRAZ CIZINY
V DÍLECH JANA NERUDY A ALEKA KONSTANTINOVA
(NOVINÁŘSKÁ POVAHA UMĚLECKÉ BELETRIE)

Předkládaná práce je pokusem komparativně postihnout tematickou a ideovou problematiku cestopisného fejetonu v bulharské a české literatuře 2. pol. XIX. stol.; k analýze si diplomantka vybrala texty dvojice reprezentativních představitelů tohoto žánru - J. Nerudy (1834-1891) a A. Konstantinova (1863-1897). I když jejich tvorba nevznikala souběžně (Neruda - 60. a 70. léta, Konstantinov - poč. let 90.), což zejména u cestopisu znamená, že autoři nemohli popisovat identickou aktuální situaci, má své komparativní oprávnění: oba literáti vnímali cizinu z pozice vzdělců z „mladého“, ale již hotového, sebevědomého národa, jehož liberální křídlo představovali, s nadhledem, ale i s polemickou a výchovnou tendencí. Tento autorčin srovnávací přístup je nový a přínosný. V rámci obou literatur byly dosud dávány do souvislostí pouze literární postavy Konstantinova baj Gaňa a Josefa Švejka jakožto obecně přijímané modelové typy národní povahy (N. Georgiev), tedy etnopsychologicky s kulturologickými přesahy; téma „Neruda a Bulharsko“ bylo zpracováváno kontaktologicky a z hlediska „Stoffgeschichte“ (Z. Urban, I. Pavlov). Diplomantka se nevydala jen cestou hledání tematických paralel a jejich stylistického řešení, snaží se nad rámec tradičního binárního srovnávacího půdorysu zamyslet nad tím, jak byla autory umělecky dotvářena žánrová podstata cestopisné črty a cestopisného fejetonu a v závěru i nad společenskou funkcí tohoto žánru za současné informační nadprodukce v médiích.

Text je rozvržen do pěti oddílů. Po prvním, stručném úvodu se autorka diplomové práce zabývá (2.) krátkou obecně teoretickou charakteristikou cestopisu a fejetonu a historií cestopisného žánru v bulharském a českém písemnictví (zde si cením zmínek o pozapomenutých cestopisných črtách S. Panaretova ze 70. let); vychází přitom z dostupné základní literatury předmětu. Oddíly 3. a 4. se věnují přímo zkoumaným autorům. Postaveny jsou symetricky (biografie, přehled díla, jejich cestopisný fejeton zahraniční a domácí zvláště); poněkud nelogicky se části, zabývající se postřehy z cest obou autorů po vlasti ocitají až za „shrnutím“ cest zahraničních; z tvůrčího hlediska jde přitom o komplementární celek a shrnutí by se měla opírat i o ně. Diplomantka osvědčuje dobrou schopnost práce s charakteristickými citacemi a připravuje si tak půdu pro komparativní pátou, závěrečnou kapitolu. V ní poukazuje na

analogické společenské postoje obou autorů, na jejich pozitivní i kritický vztah k projevům moderní civilizace, technického pokroku a základní humanistickou orientaci. Tím přímo i nepřímo vystihuje i povahu jejich vlasteneckých postojů, které se již vymanily z jistého obrozeneckého sentimentu a obranářství a podílejí se na hledání moderní identity Čechů a Bulharů.

Vzhledem k podtitulu práce (který by bylo možné formulovat lépe - např. "mezi publicistikou a krásnou literaturou"), bych zdůraznil vývojový pohyb v kontextu díla každého autora: zatímco u Konstantinova se publicistické prvky jeho cestopisných črt podílejí na postupném konstituování literárního obrazu postavy baj Gaňa, za Nerudovými fejetony je cítit výrazný autorský subjekt, který se již předtím a souběžně formoval na poli lyriky a drobné prózy.

Při hodnocení předkládané práce přihlížím ke kritériím magisterského programu češtiny pro cizince, který není primárně orientován na literární vědu. Diplomantka prokázala, že je schopna vystihnout literární a stylistické kvality českých i bulharských zdrojových textů, adekvátně je ohodnotit a dát do souvislosti s dobovými kulturními a do jisté míry i se základními literárně-historickými kontexty. Nespokojila se s pouhými příručkovými definicemi a čerpala také z odborných studií (I. Seehaase, D. Tureček, S. Elefterov aj.). Samostatnou otázkou je nedostatečná jazyková redakce práce, ve které zůstaly opakovaně lexikální i frazeologické bulharismy i mnohé literární chyby; výhrady tedy musí směřovat především do této oblasti.

Diplomantka prokázala, že je schopna samostatně a s jistou invencí, spíše spontánní než teoreticky prohloubenou, zpracovat rozsáhlejší téma. Po věcné stránce její text splňuje standardní měřítko a může být připuštěn k obhajobě.

Vladimír Kříž